

UNICEF-ESSAYREEKS
KINDERRECHTEN IN DE
DIGITALE WERELD

unicef
voor ieder kind

ESSAY 6

KINDERRECHTEN EN ONLINE SEKSUEEL MISBRUIK EN UITBUITING VAN KINDEREN

Arda Gerkens, bestuursvoorzitter, Autoriteit online Terroristisch en Kinderpornografisch Materiaal
Sabine K. Witting, assistent-professor in Law and Digital Technologies, Universiteit Leiden

Dit essay is onderdeel van de UNICEF-essayreeks over kinderrechten in de digitale wereld. Met deze wetenschappelijk gefundeerde essayreeks beoogt UNICEF Nederland samen met de Universiteit Leiden en Kennisnet meer bewustwording te creëren en handelingsperspectief te bieden, gericht op het veiliger, toegankelijker en rechtvaardiger maken van de digitale wereld voor kinderen. Het VN-Kinderrechtenverdrag is namelijk onverkort van toepassing in de digitale wereld. Kinderen hebben het recht om online veilig en onbezorgd te kunnen spelen, vrienden te kunnen maken, te leren en te ontspannen. Om kinderrechten in de digitale wereld te waarborgen, is veel werk te doen, maar deze essays laten zien dat er voldoende perspectief is.

Kinderrechten en online seksueel misbruik en uitbuiting van kinderen

Auteurs:

Arda Gerkens, bestuursvoorzitter, Autoriteit online Terroristisch en Kinderpornografisch Materiaal

Sabine K. Witting, assistent-professor in Law and Digital Technologies, Universiteit Leiden

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Actuele ontwikkelingen in Nederland	4
2.1 Nederlandse juridische context	5
2.2 Recente wijzigingen van juridische context in Nederland	7
3. Actuele ontwikkelingen in Europa	8
3.1 Voorgestelde Europese verordening	9
4. Monitoren van privécommunicatie	10
5. Conclusie en aanbevelingen	11
Referenties	12

1. Introductie

Vroeger kregen we onze eerste zoen in het fietsenhok op het schoolplein. Tegenwoordig vindt het leven van jongeren - en daarmee hun seksuele ontwikkeling - vooral online plaats. Jongeren experimenteren tegenwoordig volop met hun seksualiteit in online omgevingen, bijvoorbeeld door het delen van seksueel getint beeldmateriaal met anderen. Helaas wordt er van dit gezonde experimenteergedrag, misbruik gemaakt. Het aangeven van je grenzen en het respecteren ervan, is online nog harder nodig dan offline. Wanneer de grenzen online worden overschreden, kan dit naast psychische gevolgen ook als resultaat hebben dat het beeldmateriaal nog lang online blijft rondzwerven. Daarom hebben kinderen volgens het VN-Kinderrechtenverdrag, officieel Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK), recht op bescherming tegen alle vormen van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik (artikel 34 IVRK), zowel online als offline (artikel 25 IVRK)¹. Doordat seksueel misbruik en seksuele uitbuiting zulke sterke gevoelens oproept, is het tegelijkertijd ook een misdrijf dat nauwelijks genuanceerd besproken wordt in de samenleving.

Hierdoor bestaat er nauwelijks ruimte voor mensenrechtenoverwegingen rondom (mogelijke) daders - laat staan begrip voor de positie waarin zij zich bevinden².

In dit essay gaan we in op recente ontwikkelingen rondom regelgeving van online seksueel misbruik van kinderen in Nederland en Europa. We analyseren hoe wetgevingsinspanningen primair gericht zijn op het recht van het kind en op bescherming tegen alle vormen van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting (artikel 34 IVRK). We tonen aan dat een dergelijk beperkt perspectief voorbijgaat aan de complexe wisselwerking tussen verschillende kinderrechten in het IVRK, in het bijzonder artikel 16 en artikel 6. Ook reflecteren we hoe deze ontwikkeling het formuleren van antwoorden op het complexe vraagstuk van online seksueel misbruik van kinderen in de weg staat. Het essay sluit af met concrete aanbevelingen over hoe belanghebbenden op zowel Nederlands als Europees niveau een holistische kinderrechtenbenadering kunnen hanteren bij het formuleren van preventie- en respons-mechanismen voor online seksueel misbruik van kinderen.

2. Actuele ontwikkelingen in Nederland

De sfeer in Nederland is afwijzend tegenover elke connectie tussen een minderjarige en seksualiteit. In Nederland krijgen kinderen leeftijdsgerichte seksuele voorlichting ter preventie van seksueel misbruik. Deze lessen leren kinderen grenzen van anderen te respecteren en hoe seks deel uitmaakt van een liefdevolle relatie. In het voorjaar van 2023 vond plotseling een publiek debat plaats over seksuele voorlichting voor kinderen op basisscholen. Verkeerd geïnformeerde politici gooiden olie op het vuur door te suggereren dat kinderen vanaf vier jaar oud werden geconfronteerd met seksualiteit die duidelijk niet leeftijdsgeschikt is. Eén politieke partij stelde zelfs dat seksuele voorlichting niet in het klaslokaal zou moeten plaatsvinden, hoewel de Richtlijnen van het Comité voor de uitvoering van het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind over de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie (IVRK/C/156, paragraaf 28) aangeeft dat kinderen op alle niveaus van het onderwijssysteem uitgebreide seksuele voorlichting moeten krijgen³.

Om online seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen in Nederland te bestrijden, zijn er twee belangrijke actoren. In 1995 richtte de internetsector een meldpunt op voor anonieme meldingen van het publiek en andere meldpunten over de hele wereld. Ten tijde van de oprichting van het meldpunt waren vooral beelden te zien van kinderen die in een privé-omgeving werden misbruikt. Na ongeveer tien jaar werd er steeds meer materiaal gemeld dat door kinderen zelf was gemaakt. Het ging dan om beelden die ze stuurden naar vriendjes of vriendinnetjes, en soms zonder hun instemming online

werden gepubliceerd. Daarop richtte het meldpunt Kinderporno de hulplijn Helpwanted op om slachtoffers te ondersteunen. Via deze weg konden kinderen en jongeren laagdrempelig hulp zoeken wanneer materiaal online werd verspreid.

Hoewel online gedeelde afbeeldingen als illegaal materiaal kunnen worden beschouwd, betekent dit niet altijd dat het inderdaad seksueel misbruik betreft. In 2017 had 12% van de jongeren in de voorbije zes maanden een intieme afbeelding gedeeld. In 2012 was dit ongeveer 5%⁴. Er is geen reden om te denken dat dit aantal niet meer is gestegen. Slechts een klein deel van deze afbeeldingen leidt tot een nare ervaring (bij 6% van de jongens en 14% van de meisjes)⁵. Al deze beelden zijn echter illegaal volgens de Nederlandse strafwet, omdat ze minderjarigen (deels) ontbloot of in een seksuele pose tonen. Wanneer online seksueel misbruik van kinderen wordt besproken, wordt het vrijwillige karakter van dit soort afbeeldingen nauwelijks meegenomen. Hierdoor blijven voor de hand liggende en zeer noodzakelijke oplossingen achterwege - zoals seksuele voorlichting, het bespreken van online seksueel experimenteren, de rol van gratis pornografie voor volwassenen en de bescherming van de privacy van het kind. Het vrijwillig delen van dergelijk beeldmateriaal wordt dus voornamelijk besproken vanuit het perspectief van de bescherming van kinderen. Andere kinderrechten die in deze context een rol spelen, zoals het recht van kinderen op privacy (artikel 16 IVRK) en het recht op ontwikkeling (artikel 6 IVRK), worden echter buiten beschouwing gelaten.

2.1. Nederlandse juridische context

Hoe is online seksueel misbruik van kinderen precies geregeld in de Nederlandse wet? De wet spreekt van seksualisering van kinderen. Voordat we het wettelijk kader bespreken, kijken we eerst naar artikel 240b lid 1 Wetboek van Strafrecht⁶ dat als volgt luidt:

Met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaar of geldboete van de vijfde categorie wordt gestraft degene die een afbeelding - of een gegevensdrager, bevat de een afbeelding - van een seksuele gedraging, waarbij iemand die kennelijk de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is betrokken of schijnbaar is betrokken, verspreidt, openlijk tentoonstelt, vervaardigt, invoert, doorvoert, uitvoert of in bezit heeft.

Volgens deze bepaling omvat (online) seksueel misbruik van kinderen een afbeelding of een apparaat dat een afbeelding bevat van een seksuele handeling waarbij een persoon betrokken is die minderjarig lijkt te zijn. De productie van afbeeldingen die online seksueel misbruik van kinderen vertonen, kan op verschillende manieren plaatsvinden en er kunnen verschillende actoren bij betrokken zijn. Het kan gaan om vrijwillig gemaakte afbeeldingen binnen een relatie en met elkaars toestemming, om online en offline opgenomen misbruik door de dader zelf of iemand anders, of om de productie van dit materiaal met een commercieel belang. Daarnaast worden pornografische afbeeldingen van volwassenen gefotoshopt met kinderhoofdjes. Ook computer-gegenereerd materiaal en realistische cartoons waarin seksueel misbruik van kinderen wordt afgebeeld zijn verboden. Tot slot worden gewone afbeeldingen van kinderen misbruikt, bijvoorbeeld door in te zoomen op geslachtsdelen. Al het seksuele materiaal waarin iemand voorkomt die minderjarig is of lijkt te zijn kan dus als illegaal worden beschouwd.

Het onderwerp van consensuele seksuele exploratie onder adolescenten is de afgelopen jaren veelvuldig besproken, ook in Nederland. Consensueel zelfgegenereerd seksueel materiaal en kinderpornografie beelden objectief hetzelfde gedrag uit. In beide gevallen gaat het om seksuele activiteit waarbij een minderjarige betrokken is. De eerder genoemde bepaling maakt in veel landen geen onderscheid tussen de omstandigheden waaronder het materiaal is geproduceerd. Ook stelt

deze wet de productie, de verspreiding en het bezit van vrijwillig gegenereerd seksueel materiaal strafbaar als kinderpornografie⁷. Zelfs aanvankelijk met instemming geproduceerd en gedeeld zelfgegenereerd seksueel materiaal kan risico's opleveren voor adolescenten. Het materiaal kan tegen de wil van het kind verder worden gedeeld met derden of worden gebruikt bij pesten⁸. Gezien deze risico's wordt gepleit voor het strafbaar stellen van zelfgegenereerd seksueel materiaal, hetzij als kinderpornografie-delict of als een afzonderlijk, lichter delict. Een dergelijke strafbaarstelling moet zorgen voor een afschrikwekkend effect van de productie van dergelijk seksueel materiaal⁹.

Door echter niet alleen te focussen op het recht op bescherming van kinderen, is een evenwichtige benadering van leeftijdsgeschiede seksuele exploratie van adolescenten en hun bescherming tegen seksueel misbruik en seksuele uitbuiting mogelijk. Het Kinderrechtencomité erkent in General Comment 4, over de gezondheid en ontwikkeling van adolescenten, dat seksualiteit onderdeel is van het ontwikkelen van een eigen identiteit. De uitdagingen waarmee adolescenten worden geconfronteerd het ontwikkelen van een eigen identiteit met betrekking tot de seksualiteit omvatten¹⁰. Terwijl het ontwikkelen van een seksuele identiteit traditioneel offline plaatsvond, is de digitale omgeving¹¹ een steeds belangrijker domein voor dergelijke activiteiten, bijvoorbeeld door het delen van geseksualiseerde of naakte afbeeldingen, video's of tekst. Aangezien vrijwillig materiaal vaak wordt gedeeld tussen adolescenten als onderdeel van een ontwikkelingsgerichte uitwisseling, moet de wettelijke en beleidsmatige reactie hier rekening mee houden¹². Het Kinderrechtencomité onderschrijft deze benadering door duidelijk te maken dat verdragstaten adolescenten van vergelijkbare leeftijd niet mogen bestraffen voor online consensuele seksuele activiteit, waaronder het maken van afbeelden van zichzelf¹³.

Om in te spelen op de complexe problematiek van online seksuele exploratie en de interpretatie van het juridische kader rond online seksueel misbruik van kinderen in Nederland, stelde het Openbaar Ministerie in Nederland een aanwijzing op om duidelijk te maken hoe het zal handelen in dergelijke gevallen. Deze aanwijzing biedt een kader en regels voor de strafrechtelijke aanpak van

online seksueel misbruik van kinderen en zedendelicten. Het welzijn van het slachtoffer staat centraal in deze aanwijzing. Het vrijwillig delen van beeldmateriaal wordt daarom niet als illegaal beschouwd, zolang het beeld niet is uitgelekt. Ook hier is de positie van het slachtoffer cruciaal.

De aanwijzing geeft in detail aan wat wordt beschouwd als online seksueel misbruik van kinderen. Het Nederlandse Meldpunt Kinderporno gebruikt deze aanwijzing ook. Het meldpunt neemt anonieme meldingen aan van mensen die vermoedelijke dat ze op online beelden van seksueel kindermisbruik zijn gestuit. Het meldpunt stuurt bij vermoedelijke strafbaarheid een verwijderverzoek naar de website en internethost waar de afbeeldingen of video's zijn gepubliceerd. Bij 95% van de verstuurd meldingen wordt het materiaal binnen 24 uur verwijderd. Het meldpunt heeft niet de bevoegdheid om een onderzoek

in te stellen naar de eigenaar van de afbeeldingen of de persoon die deze heeft geplaatst. Dit kan alleen worden gedaan door justitie.

Verspreiding blijkt desondanks lastig aan te pakken. In de zaak waarin een foto van de toen 13-jarige Mert* werd verspreid door drie jongeren, besloot het Opbaar Ministerie aanvankelijk om niet te vervolgen, naar de aanwijzing. Nadat Mert zelfmoord had gepleegd, eisten zijn ouders echter dat de zaak zou worden vervolgd. Dit leidde tot taakstraffen voor twee van de drie verdachten. De verspreiding van seksueel expliciete beelden van minderjarigen kan dus altijd leiden tot een rechtszaak, ook al valt het niet onder de aanwijzing van het OM. Deze zaak geeft aan dat verspreiding niet altijd onschuldig is, maar ook dat het fenomeen zo groot is dat het strafrecht het niet adequaat kan aanpakken.

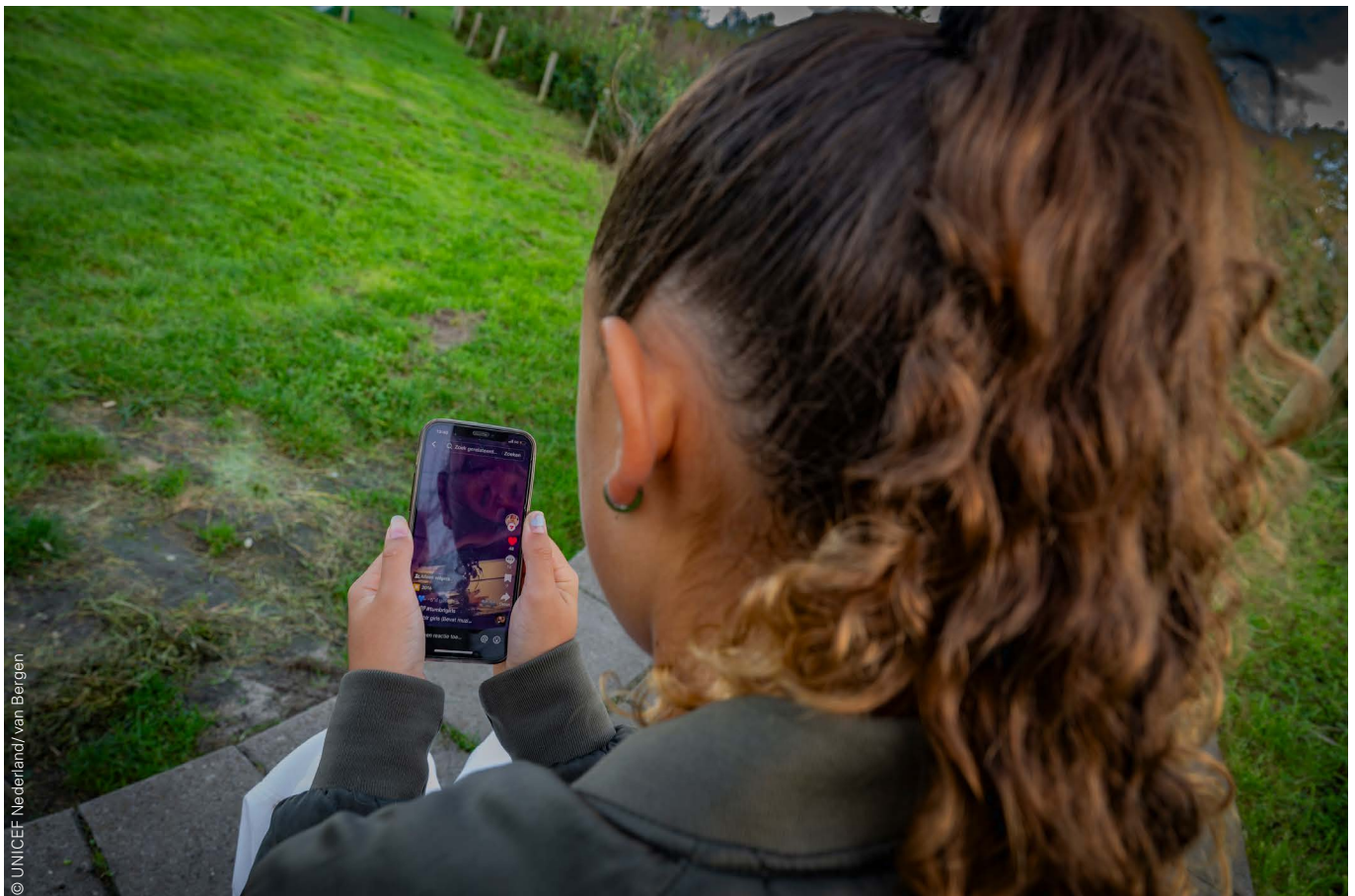
* Naam is gefingeerd.

2.2. Recente wijzigingen van juridische context in Nederland

Op 4 juli 2023 nam de Tweede Kamer nieuwe zedenwetgeving aan. Als ook de Eerste Kamer instemt, wordt het verboden om kinderen onder de 16 jaar online te benaderen voor seks, tenzij dit met wederzijdse instemming gebeurt en de betreffende actoren ouder zijn dan 12 jaar. Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel werd ook een amendement aangenomen dat het zonder toestemming van de afgebeelde(n) verspreiden van naaktfoto's onder de zedenwetgeving plaatst. Begin 2020 kwam er al wetgeving die het strafbaar stelt om naaktbeelden - met de bedoeling om een ander schade te berokkenen - zonder toestemming online te verspreiden.

Daarnaast is nieuwe wetgeving in de maak om online beelden van seksueel misbruik van kinderen aan te pakken. Deze wetgeving geeft de nieuwe Autoriteit Online Terroristisch en Kinderpornografisch Materiaal

(ATKM) de taak om naast online terroristische content ook beelden van seksueel kindermisbruik aan te pakken. Hiermee wordt de strijd tegen het online delen van beelden van seksueel misbruik van kinderen uit het strafrecht gehaald en onder het bestuursrecht geplaatst. Het idee achter deze verandering is dat het onder het strafrecht veel lastiger is om actoren die websites hosten waarop dit materiaal wordt verspreid aan te pakken dan onder het bestuursrecht. De ATKM zal nauw samenwerken met de internetsector en krijgt ook de mogelijkheid om actoren in de hele keten aan te spreken, mocht de eindverspreider niet bereikbaar zijn of het materiaal niet verwijderen. De ATKM krijgt de mogelijkheid om fikse boetes uit te delen of over te gaan tot een last onder dwangsom. Door deze aanpak kan een internethost sneller en beter worden aangepakt.

3. Actuele ontwikkelingen in Europa

Online seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen is ook een actueel onderwerp op Europees niveau. In Europa is het publieke debat verschoven naar de rol van de particuliere sector, met name online platforms en internet-tussenpersonen, en hun rol in het voorkomen en bestrijden van online seksueel misbruik van kinderen. Rapporten van verschillende aanbieders tonen aan dat seksueel misbruik van kinderen via hun diensten een aanhoudend probleem is dat dringend aandacht vereist¹⁴, wat wetgevers op zowel nationaal als Europees niveau ertoe aanzet om wetgeving te ontwikkelen die hun verantwoordingsplicht vergroot.

Tegen deze achtergrond publiceerde de Europese Commissie op 11 mei 2022 het voorstel voor een verordening tot vaststelling van voorschriften ter voorkoming en bestrijding van materiaal over seksueel misbruik van kinderen¹⁵ (hierna: de voorgestelde verordening). De voorgestelde verordening is bedoeld om dienstverleners rechtszekerheid te bieden ten aanzien van hun verantwoordelijkheden om risico's te beoordelen en te beperken. Waar nodig moeten aanbieders bekend materiaal over seksueel misbruik van kinderen

(hierna: kinderpornomateriaal) en nieuw kinderpornomateriaal verwijderen. Verder kunnen aanbieders verplicht worden om technologieën te gebruiken om mogelijke daders op te sporen die kinderen benaderen om hen seksueel te misbruiken (online grooming).

De voorgestelde verordening kreeg zowel veel lof als hevige kritiek van een breed scala aan belanghebbenden. Sommigen zien de voorgestelde verordening als een cruciale stap in het verantwoordelijk houden van de particuliere sector voor hun rol in het reageren op seksueel misbruik van kinderen dat plaatsvindt op hun online platforms. Anderen zien de voorgestelde verordening juist als een paard van Troje dat 'massasurveillance' in de hele Europese Unie introduceert. Opnieuw wordt de impact van dergelijke regelgevende maatregelen voornamelijk besproken vanuit het perspectief van de bescherming van kinderen (artikel 34 IVRK). Er wordt geen rekening gehouden met het recht op privacy van kinderen in termen van vertrouwelijkheid van communicatie (artikel 16 IVRK) en de impact van dergelijke wetgeving op de consensuele online seksuele exploratie van kinderen.

3.1 Voorgestelde Europese verordening

De door de Europese Commissie voorgestelde verordening van 11 mei 2022 heeft belangrijke implicaties voor dienstverleners. Een belangrijke maatregel hiervan is de opsporingsbevelregeling. Als een dienstverlener een aanzienlijk risico loopt dat zijn dienst gebruikt wordt voor online seksueel misbruik van kinderen, ondanks het feit dat er mitigerende maatregelen zijn genomen, kan de coördinerende autoriteit verzoeken om de dienstverlener een opsporingsbevel te geven. Dit betekent dat de dienstverlener technologische hulpmiddelen moet gebruiken om alle inhoud op zijn platform, met inbegrip van privé-communicatie, wordt een EU-centrum opgericht als onafhankelijk orgaan van de Europese Unie met rechtspersoonlijkheid¹⁶. Dit EU-centrum zal het proces van risicobeoordeling, detectie, melding en verwijdering vergemakkelijken. Terwijl sommigen de voorgestelde verordening zien als een cruciale stap om dienstverleners verantwoordelijk te stellen voor hun rol in de aanpak van online kindermisbruik, zien anderen dit als een schending van het recht op privacy en gegevensbescherming van volwassenen en kinderen.

Een grotendeels verwaarloosd aspect in het debat over de voorgestelde verordening is de impact op seksuele exploratie door adolescenten online. Als een aanbieder technische hulpmiddelen gebruikt om mogelijk illegaal materiaal te detecteren, kunnen alle vormen van door kinderen gegenereerd seksueel materiaal, met of zonder toestemming van de gebruiker, worden gemarkeerd als mogelijk illegaal materiaal. Vervolgens kan dit bij nati-

onale rechtshandavingsinstanties terechtkomen voor verder onderzoek. Gebruikte technische hulpmiddelen, waaronder kunstmatige intelligentie, kunnen niet bepalen of een seksuele afbeelding of video met een adolescent een consensuele seksuele exploratie dan wel seksueel misbruik of seksuele uitbuiting van die adolescent laat zien. Het verzamelen van aanvullend bewijs en het bepalen van de context waarin de beelden zijn gemaakt door politie en justitie is cruciaal. Anders kan er geen rekening worden gehouden met de omstandigheden waarin het materiaal is geproduceerd - en dus geen adequate kwalificatie worden gegeven.

Verder bestaat het risico dat de online seksuele exploratie van adolescenten voortdurend zal worden gecontroleerd door particuliere en overheidsactoren. Dat zou een schending op het recht op privacy zijn. Hoewel de maatregelen bedoeld zijn om kinderen te beschermen tegen online seksueel misbruik, moet vanuit een holistisch kinderrechtenperspectief de vraag worden gesteld of de negatieve impact op de online seksuele exploratie van adolescenten simpelweg kan worden afgedaan als een verwaarloosbaar neveneffect. We willen deze exclusieve focus op de bescherming van kinderen tegen online seksueel misbruik van kinderen in de voorgestelde verordening ter discussie stellen. Daarom stellen we een holistisch kinderrechtenperspectief voor dat ook rekening houdt met de impact van deze verordening op andere kinderrechten, namelijk hun recht op privacy (artikel 16 IVRK) en hun recht op ontwikkeling (artikel 6 IVRK).

4. Monitoren van privécommunicatie

Het VN-Kinderrechtencomité stelt dat kinderen en adolescenten zich seksueel moeten kunnen uiten zonder vrees voor juridische gevolgen. Het comité koppelt een dergelijke seksuele uiting echter niet duidelijk aan een van de rechten in het IVRK, bijvoorbeeld het recht op privacy (artikel 16 IVRK) of het recht op ontwikkeling (artikel 6 IVRK). De formulering van artikel 16 IVRK is gemodelleerd naar artikel 17 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten. Volgens het VN-Mensenrechtencomité vallen seksuele privé-activiteiten met instemming van een volwassene onder het begrip privacy¹⁷. Een ander mogelijk aanknopingspunt is het recht op ontwikkeling (artikel 6 IVRK). In General Comment nr. 3 geeft het VN-Kinderrechtencomité aan dat het recht op ontwikkeling ook om zorgvuldige aandacht vraagt voor seksualiteit, gedrag en levensstijl van kinderen¹⁸. Seksuele ontwikkeling valt daarmee onder artikel 6 IVRK¹⁹. Er is momenteel echter geen duidelijke toezegging om de seksuele ontwikkeling van kinderen als onderdeel van een beschermd recht te beschouwen, wat gevolgen heeft voor de manier waarop wetgevers in de Europese Unie en lidstaten met deze kwestie omgaan.

De vraag is of de voorgestelde verordening - waardoor particuliere en overheidsactoren voortdurend inzicht hebben in de privégesprekken van adolescenten, met inbegrip van seksuele uitingen - de kinderrechten op zich schendt. Het is met name interessant om te bedenken hoe kwetsbare groepen kinderen, zoals kinderen uit de LGBTQ+-gemeenschap, door dergelijke controlemaatregelen kunnen worden getroffen. Uit recent onderzoek van Thorn naar LGBTQ+ jongerenperspectieven blijkt dat 3 van de 4 deelnemers aan het onderzoek het ermee eens waren dat het belangrijk is om seksuele gaardheid en genderidentiteit online te kunnen onderzoeken. Bovendien vond 43% van de deelnemers het normaal dat LGBTQ+ mensen van hun leeftijd naaktfoto's met elkaar delen²⁰. Gezien het belang van digitale ruimtes voor adolescenten, waaronder LGBTQ+ adolescenten, voor hun seksuele exploratie, zal het monitoren van hun privécommunicatie en het markeren van zelfgegenereerd seksueel materiaal hoogstwaarschijnlijk een remmend effect hebben op hun online seksuele exploratie. Daarmee wordt een ruimte afgesloten die essentieel is voor de seksuele ontwikkeling van veel adolescenten.

Hoewel het beschermen van kinderen tegen seksueel misbruik en uitbuiting online een legitiem doel is onder artikel 34 IVRK, kan de negatieve impact op de seksuele expressie van adolescenten niet zomaar worden bestempeld als een verwaarloosbaar neveneffect. Dit vereist een grondige discussie om een evenredige maatregel vast te stellen die het recht van adolescenten op seksuele ontwikkeling onder artikel 6 IVRK (het recht op ontwikkeling) en artikel 16 IVRK (het recht op privacy) respecteert. Hierbij dient ook artikel 5 IVRK (het beginsel om rekening te houden met de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen) in acht genomen te worden.

Rekening houdend met de aanzienlijke zorgen over de kinderrechten als het gaat om het monitoren van de privécommunicatie, is het een positieve ontwikkeling dat de detectie maatregelen in de voorgestelde EU-verordening op sterke tegenstand van het Europees Parlement stuiten. Op 22 november 2023 nam het Europees Parlement een voorstel van de Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken (LIBE-commissie) van het Europees Parlement aan om materiaal met seksueel misbruik van kinderen in de communicatie van alle gebruikers, inclusief kinderen en adolescenten, verplicht te scannen. In plaats daarvan vereist het standpunt van het Europees Parlement dat de opsporingsbevelen alleen kunnen worden uitgevaardigd als er een concreet vermoeden bestaat dat een gebruiker of een groep gebruikers online materiaal over seksueel kindermisbruik deelt. Dit betekent dat de privécommunicatie van adolescenten niet zal worden onderworpen aan algemeen toezicht en scannen. Deze herziene conceptualisering van de opsporingsbevelen zorgt voor een aanzienlijke verbetering in de bescherming van het recht van kinderen en adolescenten op privacy, en zorgt voor een proportioneel evenwicht tussen concurrerende kinderrechten. Het is uiteindelijk de trilogie welke zal bepalen hoe de wetgeving eruit komt te zien.

Het Europees Parlement heeft een belangrijk signaal afgegeven om de privacy van kinderen online te beschermen. Het gaat er nu om de balans te vinden tussen technische mogelijkheden en bescherming van de mensenrechten.

5. Conclusie en aanbevelingen

In de nieuwe zedenwetgeving proberen we rekening te houden met het feit dat het leven van jongeren, inclusief seksuele ontwikkeling, zich voor een belangrijk deel online afspeelt. Of het onderscheid tussen experimenteel gedrag en misbruik voldoende is vastgelegd in de wetgeving zal in de praktijk moeten blijken. Steeds vaker dreigt wetgeving de online seksuele ontwikkeling van jongeren te veroordelen. In plaats van hen op te voeden en te begeleiden, worden hun online seksuele uitingen straks beoordeeld op wenselijkheid. Op deze manier wordt vergeten om kinderen te begeleiden in gezonde seksuele ontwikkeling, offline én online. Juist voorlichting zorgt ervoor dat kinderen gezonde seksuele keuzes kunnen maken en niet afhankelijk zijn van de online pornografische wereld voor die voorlichting. Ook bewustwording van de gevolgen van online seksueel misbruik van kinderen onder jongeren is een belangrijke strategie. Deze aanpak is tot op heden onvoldoende onderzocht en verdient meer aandacht.

Het op te richten EU-centrum kan binnen de Europese Unie de plek worden waar het probleem van online seksueel misbruik van kinderen via een multistakeholderbenadering wordt aangepakt. Zo'n centrum biedt kansen die nu niet geadresseerd worden in de voorgestelde

verordening. Door middel van onderzoek, advies, het aanbieden van technieken, het in samenspraak op zoek gaan naar maatwerk oplossingen en het stimuleren van innovatie kan de strijd tegen online seksueel misbruik van kinderen van de grond komen. Bij dit centrum zouden privacy organisaties als de Europese toezichthouder voor de gegevensbescherming (European Data Protection Board, EDPB), maar ook kinderrechten organisaties, internet service providers, online platforms en natuurlijk kinderen zelf betrokken moeten worden. Het EU-centrum kan ook signaleren waar de wetgeving tekortschiet. Bovendien kan het centrum als autoriteit het gesprek aangaan met de landen die geen lid zijn van de Europese Unie. Dit is van belang, omdat we afbeeldingen van seksueel misbruik van minderjarigen materiaal uit de Europese Unie zien verdwijnen naar landen die geen lid zijn van de Unie. De strijd tegen online seksueel misbruik van kinderen komt pas echt van de grond als we in samenspraak met alle betrokkenen maatregelen op maat nemen die alle mensenrechten respecteren. Een dergelijke samenwerking zal ervoor zorgen dat online seksueel misbruik van kinderen effectief wordt bestreden, in plaats van zich alleen maar te verplaatsen naar landen buiten de Europese Unie²¹.

Referenties

- 1 CRC Committee, General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment, CRC/C/GC/25, para. 112.
- 2 Ellen Matthijssen, Eindelijk iemand die me begrijpt, hier beschikbaar: [Scriptie Ellen Mathijssen definitieve versie.pdf](#)
- 3 Tweede Kamer der Staten generaal, Verslag van een plenair debat in de Tweede Kamer, hier beschikbaar: www.tweedekamer.nl/kamerstukken/plenaire_verslagen/detail/2022-2023/63
- 4 Rutgers Stichting, Seks onder je 25ste, 2017, hier beschikbaar: www.seksonderje25e.nl
- 5 Rutgers Stichting, Seks onder je 25ste, 2017, hier beschikbaar: www.seksonderje25e.nl
- 6 In op 4 juli 2023 aangenomen wetgeving is artikel 240b Sr omgenummerd naar artikel 252 Sr.
- 7 In op 4 juli 2023 aangenomen wetgeving is artikel 240b Sr omgenummerd naar artikel 252 Sr.
- 8 In op 4 juli 2023 aangenomen wetgeving is artikel 240b Sr omgenummerd naar artikel 252 Sr.
- 9 In op 4 juli 2023 aangenomen wetgeving is artikel 240b Sr omgenummerd naar artikel 252 Sr.
- 10 CRC Committee, General Comment No. 4: Adolescent Health and Development in the Context of the Convention on the Rights of the Child, CRC/GC/2003/04 (1 July 2003), p. 1.
- 11 Smahel/ Subrahmanyam, Adolescent Sexuality on the Internet: A Developmental Perspective in Saleh/Grudzinskas/Judge (eds), Adolescent Sexual Behavior in the Digital Age: Considerations for Clinicians, Legal Professionals and Educators, New York, 2014.
- 12 WeProtect Global Alliance, Global Threat Assessment 2021, 2021.
- 13 CRC Committee, *Guidelines regarding the implementation of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography, IVRK/C/156, para. 67 en 73; CRC Committee, General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment, IVRK/C/GC/25, para. 118.*
- 14 National Centre of Missing and Exploited Children (NCMEC), beschikbaar op de website met jaarcijfers van NCMEC [hier](#).
- 15 Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van regels ter voorkoming en bestrijding van seksueel misbruik van kinderen, COM(2022) 209 definitief van 11.5.2022.
- 16 Art 41, lid 1, voorgestelde verordening.
- 17 UN Human Rights Committee, Tonnen v. Australia, Communication No. 488/1992, U.N. Doc CCPR/C/50/D/488/1992 (1994), para. 8.2.
- 18 CRC Committee, General Comment No. 3 (HIV/AIDS and the rights of the child), CRC/GC/2003/3, para 11.
- 19 Peleg/Tobin, Art. 6 The Rights to Life, Survival, and Development in: Tobin (ed.), The UN Convention on the Rights of the Child: A Commentary, Oxford 2019.
- 20 Thorn, LGBTQ+ Youth Perspectives: How LGBTQ+ Youth are Navigating Exploration and Risks of Sexual Exploitation Online, 2023.
- 21 European Parliament, Child sexual abuse online: MEPs ready to start negotiations, 22 November 2023, [available here](#).

Voor de inhoud van de essays zijn verschillende auteurs genodigd. De vervatte opvattingen en stellingname in deze essay zijn om deze reden niet per definitie de mening van UNICEF Nederland.

Als 's werelds grootste kinderrechtenorganisatie biedt UNICEF hulp bij acute nood en hulp op de lange termijn. UNICEF is de VN-kinderrechtenorganisatie, met een unieke opdracht vanuit de Verenigde Naties: alle kinderen geven waar ze recht op hebben. UNICEF werkt samen met regeringen en partners en lobbyt voor het waarborgen van kinderrechten. Dat doen we in Nederland en overal op de wereld. Samen maken we het verschil voor ieder kind. Voor nu én morgen.

De UNICEF-essayreeks, waar dit essay onderdeel van uitmaakt, is tot stand gekomen in samenwerking met de Universiteit Leiden en Kennisnet.

Universiteit
Leiden

Kennisnet

Op de hoogte blijven van de essays en de lancering van de essaybundel ga dan naar www.unicef.nl/digitale-leefomgeving-kinderen

unicef
voor ieder kind

UNICEF Nederland

Bezuidenhoutseweg 74
2594 AW Den Haag

088 444 9650
info@unicef.nl
www.unicef.nl